

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามกระบวนการสุนทรียสนทนา สำหรับนักศึกษาพยาบาล

Development of Curriculum to Enhance Desirable Characteristics through Dialogue for Nursing Students

ศิริรัตน์ จำปีเรือง¹, อมรรัตน์ วัฒนารัตน์², พูลสุข หิงคานนท์³, วาริรัตน์ แก้วอุไร⁴

Sirirut Chumpeeruang, Amornrat Wattanatorn, Poonsuk Hingkanont, Wareerat Keawurai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกระบวนการสุนทรียสนทนา สำหรับนักศึกษาพยาบาล วิธีดำเนินการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดการจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนา ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุนทรียสนทนา เพื่อนำมาจัดทำเป็นกรอบในการสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ จำนวน 36 คน ที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ทำการทดลอง จำนวน 5 หน่วย ใช้เวลาหน่วยละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 15 ชั่วโมง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อน-หลัง (One Group Pretest - Posttest Design) และขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาแนวคิดการจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนา พบว่าประกอบด้วย 1) หลักสำคัญของกระบวนการสุนทรียสนทนา ได้แก่ การฟังอย่างลึกซึ้ง การเคารพ การสะท้อน และการเผยแพร่ด้วยเสียงภายใน 2) การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเคารพ ได้แก่ การฟังอย่างไม่ตัดสิน เคารพในความเห็นต่าง 3) การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการฟังอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ การจับคู่เล่าเรื่องและรับฟังอย่างใส่ใจ 4) การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดสะท้อนอย่างใคร่ครวญ ได้แก่ การเขียนบันทึก จับคู่สะท้อน ซักถาม 5) การจัดกิจกรรมเพื่อให้เผยแพร่ออกด้วยเสียงภายใน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศและพื้นที่ปลอดภัย

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร พบว่า หลักสูตรประกอบด้วย หลักการและเหตุผล คำอธิบายรายวิชา สมรรถนะรายวิชา จุดมุ่งหมายหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ชั้น 1) สร้างบรรยากาศ 2) สุนทรียสนทนา และ 3) เชื่อมโยงสู่องค์รวม มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากเรื่องเล่าและการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แล้วนำร่างหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม พบว่า ทุกองค์ประกอบของเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 4.49, 4.54$) นำหลักสูตรไปศึกษานำร่อง พบว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์และการพยาบาลแบบองค์รวม ($\bar{x} = 172.31, 109.72$ และ 79.58) หลัง

¹ นิสิตรดับการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³ รองศาสตราจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการพยาบาลแบบองค์รวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

4. ผลการประเมินหลักสูตร พบว่า ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ($\bar{X}$ = 4.52, 4.45 และ 4.52) ของหลักสูตรมีความเหมาะสมมาก

คำสำคัญ: หลักสูตร, จัดตปัญญาศึกษา, สุนทรียสนทนา, การจัดการเรียนรู้ทางการพยาบาล

Abstract

The research aimed at developing curriculum to enhance desirable characteristics through dialogue for nursing students. Research and Development (R and D) process model has been adopted to use in the study in 4 steps as follows; step 1 revealing the basic concept used in dialogue activities of which the data collected with experts in-depth interviews, step 2 constructing curriculum and verifying curriculum quality, step 3 implementing the curriculum of which the sample group was 36 third year of Boromarajonani College of Nursing Sawanpracharak Nakhonsawan studying in the first semester of the 2012 academic year, drawn by means of cluster random sampling. The samples were tested via one group pretest- posttest design with five learning units, three hours a unit used and fifteen hours were used for the implementation and step 4 evaluation of curriculum of which the opinions of nursing students were evaluated.

The results at each step were as follows:

1. The basic concept used in dialogue activities were 1) the principles of dialogue involved with deep listening, respecting, reflecting and voicing 2) the dialogue activities for the respect were; listening without criticism, respecting different of individuals 3) the dialogue activities for deep listening were; matching for story - telling and empathetic listening 4) the dialogue activities for reflection were; journal writing, matching for reflection and question asking 5) the dialogue activities for voicing were; creating of supportive atmosphere and comfort zone.

2. Curriculum consisted of rationale, course description, course competencies, objectives, structure, learning activities and measurement and evaluation were found as curriculum components. For learning-activity management, it involved the creation of environment for learning in three steps; creating supportive atmosphere, dialoguing and connecting to holistic nursing. The focal points were storytelling and action learning. The drafted curriculum was evaluated by experts for the appropriateness. The curriculum documents and the supplementary documents found appropriate at high level ($\bar{X}$ = 4.49, 4.54). The curriculum was then piloted for the further improvement. Its result was at high level of appropriateness and ready for the implementation.

3. The implementation of the curriculum found that desirable characteristics in terms of self awareness, human values and holistic nursing was .05 significantly higher level and the holistic nursing was higher than that of the set criteria up to 70%.

4. The evaluation of the curriculum found that curriculum input, process and output were ($\bar{X}$ = 4.52, 4.45 and 4.52) at high level of appropriateness.

Key words: Curriculum, Contemplative Education, Dialogue and Deep listening, Nursing Instruction

ความเป็นมาของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2545 มาตรา 24 (4) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 23-24) ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในตน

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้การบรรยายเน้นการให้ความรู้ในด้านวิชาการมากกว่าการค้นคว้าความรู้ที่มาจากประสบการณ์จริง ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนของการศึกษาไทยที่เน้นองค์ความรู้มากกว่าวิธีการแสวงหาความรู้ (สิปนันท เกตุทัต, 2543, หน้า 105) ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่มีเข้ากับสภาพสังคมที่เป็นจริงก่อให้เกิดความสับสนในตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจึงต้องพัฒนาการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอน ให้เรียนรู้เพื่อที่จะเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งนำไปสู่การเข้าใจ การยอมรับและเคารพในตนเอง ผู้อื่น และวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลายสิ่งแวดล้อม จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างให้เกิดสังคมคุณภาพ เปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตา ความดี ความงามและความจริง เป็นสิ่งเดียวกัน ทำให้เกิดสังคมอยู่เย็นเป็นสุข เกิดสันติภาพในโลก (จุฬพล พูลภัทรชีวิน, 2551, หน้า 363 - 364) ดังนั้นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์จึงมีความสำคัญต่อบัณฑิตในยุคปัจจุบัน

สุนทรียสนทนา (Dialogue) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาจากกระบวนการทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ใหม่ที่เชื่อว่าปรากฏการณ์ต่างๆ และทุกชีวิตบนโลกนี้เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่สามารถพิจารณาแยกส่วนออกจากกันโดยลำพัง (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2550, หน้า 58) เป็นการสนทนาที่ปล่อยให้กระแสของความหมายไหลผ่านระหว่างกันทำให้ความหมายที่หลากหลายไหลไปทั่วในกลุ่มแล้วเกิดเป็นความเข้าใจใหม่ร่วมกันที่ไม่เคยมีมาก่อน (David Bohm, 1996, p. 6 - 7) เป็นจุดเริ่มต้นที่สร้างสรรค์และเป็นความหมายที่รับรู้ร่วมกันที่เชื่อมโยงผู้คนและสังคมเข้าด้วยกัน สุนทรียสนทนาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่มี

สภาวะรู้ตัว เป็นเครื่องมือให้เกิดการคิด การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อความเข้าใจระดับที่ยังลึก (Tacit Level) (มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร, 2552, หน้า 9 - 10) จึงเป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาล ซึ่งต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการดูแลสุขภาพบุคคลเพื่อสร้างพยาบาลที่มีคุณภาพเป็นคนเก่ง ดี มีความสุขซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพวิชาชีพและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดการจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนาสำหรับพัฒนาหลักสูตร
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตร ดังนี้
 - 3.1) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ และการพยาบาลแบบองค์รวมก่อนเรียนและหลังเรียน
 - 3.2) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียน รู้ด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา
4. เพื่อประเมินหลักสูตร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกระบวนการสุนทรียสนทนา สำหรับนักศึกษาพยาบาล แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวความคิดจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนา แหล่งข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุนทรียสนทนา จำนวน 5 ท่าน ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวความคิดจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร แหล่งข้อมูลคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 ท่าน ตัวแปรที่ศึกษา คือ คุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร แหล่งข้อมูลคือ นักศึกษาพยาบาล ชั้นปี 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ปีการศึกษา 2555

จำนวน 36 คนได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม ตัวแปรที่ศึกษา คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตร แหล่งข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดประเมินผล การศึกษาและพยาบาล จำนวน 5 ท่าน และนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนา ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแล้ววิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยดำเนินการดังนี้ 1) สรุปความรู้ในขั้นตอนที่ 1 นำมากำหนดขอบเขตการพัฒนาหลักสูตรโดยพัฒนาเสริมการเรียนรู้จากการเรียนการสอนปกติตามหลักสูตรในวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต 2) ยกร่างหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล คำอธิบายรายวิชา สมรรถนะ รายวิชา จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรม การเรียนและการวัดประเมินผล โดยจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา 3 ขั้น (1) สร้างบรรยากาศ (2) สุนทรียสนทนา และ(3) เชื่อมโยงสู่องค์รวม มุ่งเน้นให้เรียนรู้จากการเล่าเรื่องราว กรณีศึกษา และเรียนรู้จากการปฏิบัติ 3) จัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรแล้วดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ ก่อนนำไปศึกษานำร่องและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ดำเนินการทดลอง 1 ภาคการศึกษา โดยจัดการเรียนรู้ในรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต จำนวน 5 หน่วย หน่วยละ 3 ชั่วโมง ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย (1) แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ และการพยาบาลแบบองค์รวม (2) แบบบันทึกพฤติกรรมกรการพยาบาลแบบองค์รวมและ(3) แบบบันทึกการเล่าเรื่องราววิเคราะห์ข้อมูลโดย S.D. ค่าสถิติ t-test และวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต แล้ววิเคราะห์ ข้อมูลโดย, S.D.

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนาพบว่า หลักสำคัญของกระบวนการสุนทรียสนทนา ได้แก่ การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) การเคารพ (Respect) การสะท้อนอย่างใคร่ครวญ (Reflecting) และเสียงภายใน (Voicing) ซึ่งนำมาใช้จัดการเรียนรู้ในหลักสูตรด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา 3 ขั้น คือ (1) สร้างบรรยากาศให้ผ่อนคลายและปลอดภัย (2) สุนทรียสนทนา ผ่านการเล่าเรื่องราวประสบการณ์ในชีวิตแล้วเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ (3) เชื่อมโยงสู่องค์รวม โดยเชื่อมโยงสู่การพยาบาลแบบองค์รวมผ่านกรณีศึกษาและปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วยกระบวนการพยาบาล

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรพบว่า หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรในทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.49, 4.54$) ผลการทดลองนำร่อง พบว่า สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

3.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการตระหนักรู้ในตนเองการเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ และการพยาบาลแบบองค์รวม ($\bar{X} = 172.31, 109.72$ และ 79.58) หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 การพยาบาลแบบองค์รวมสูงกว่าเกณฑ์ 70% และผลเรียนรู้จากกิจกรรมการเล่าเรื่องพบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การเคารพและยอมรับบุคคลอื่น มีความรัก เมตตา เอื้ออาทร เข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น สามารถให้การพยาบาลแบบองค์รวมต่อผู้ป่วยด้วยความจริงใจ

3.2 ผลวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนพบว่า นักศึกษารับฟังผู้อื่นมากขึ้น เคารพบุคคลอื่น ไตร่ตรองก่อนพูดหรือทำ กล่าวพูดแลกเปลี่ยน เข้าใจในตนเองและผู้อื่น และให้การพยาบาลแบบองค์รวมได้อย่างครอบคลุม

4. ผลประเมินหลักสูตร ในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ($\bar{X} = 4.52, 4.45$ และ 4.52) พบว่า มีความเหมาะสมมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านการจัดกิจกรรมสุนทรียสนทนา พบว่าหลักสำคัญของกระบวนการสุนทรียสนทนา คือ การฟังอย่างลึกซึ้ง การเคารพ การสะท้อนอย่างใคร่ครวญ และเสียงภายใน นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้น (1) สร้างบรรยากาศ (2) สุนทรียสนทนาและ (3) เชื่อมโยงสู่องค์รวม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะภายในด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ และให้การพยาบาลแบบองค์รวมได้อย่างมีประสิทธิภาพแสดงให้เห็นว่ากระบวนการสุนทรียสนทนามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับการศึกษาของนฤมล อเนกวิทย์ (2552) ซึ่งพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาสำหรับนักศึกษาพยาบาล เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในคุณค่าความเป็นมนุษย์และปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวม โดยใช้สุนทรียสนทนาและการน้อมสวียใจอย่างใคร่ครวญพบว่า การตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์และการปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตรเสริม สร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยพัฒนาในวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะเจตคติที่ดีในการพยาบาล และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ โดยโครงสร้างเนื้อหาในหลักสูตรเป็นการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต และจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนาในสถานการณ์จริงโดยเน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา ซึ่งผู้เรียนมีความรู้และสามารถในการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตแบบองค์รวมด้วยความรัก เมตตาและเอื้ออาทร สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของวาริรัตน์ แก้วอุไร และเทียมจันทร์พานิชย์ผลินไชย (2552) ที่ต้องศึกษาปัญหาความต้องการก่อนยกร่างหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรครอบคลุมพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด ทักษะปฏิบัติรวมเจตคติที่ดีเข้าไว้ด้วยกัน มีโครงสร้างของเนื้อหาหลักสูตรชัดเจน กิจกรรมเน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม สำหรับการตรวจคุณภาพหลักสูตรพบว่า มีความเหมาะสมมาก ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการวิจัยพัฒนาได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิด

พัฒนาหลักสูตร Tabla, Tyler, Saylor & Alexander และสังัด อุทรานันท์ 4 ขั้น คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างและตรวจ สอบหลักสูตร การทดลองใช้ และการประเมิน

3. ด้านผลการทดลอง อภิปรายดังนี้

3.1 นักศึกษาที่ผ่านการเรียนตามหลักสูตรพบว่า มีคุณลักษณะการตระหนักรู้ในตนเอง การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ และการพยาบาลแบบองค์รวมสูงกว่าก่อนเรียน เป็นผลจากการนำกระบวนการสุนทรียสนทนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรส่งผลให้เกิดการเคารพ ยอมรับซึ่งกัน เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมีความรัก เอื้ออาทรต่อกัน สัมพันธ์กับบทพรอภวิวัฒน์เสรี (2551) ศึกษาการใช้สุนทรียสนทนาเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ภายในกลุ่มรายวิชามนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาวิชาศรัทธาอาหาร วิทยาลัยเทคโนโลยีและสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เชิงเหตุผลและค่านิยมทางจริยธรรมในลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปัน ประกอบกับหลักสูตรได้จัดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า กรณีศึกษาและการปฏิบัติ จึงเกิดการเชื่อมโยงความรู้แบบองค์รวมสอดคล้องกับเยาวดี สุวรรณนาคะ (2552) ซึ่งพัฒนาการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการฟังอย่างลึกซึ้ง สร้างความไว้วางใจ เรื่องเล่าเร้าพลัง และการผ่อนคลายตระหนักรู้ พบว่า นักศึกษาเข้าใจแนวคิดการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาและวิธีประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจตนเอง ทำงานเป็นทีมได้ดี เข้าใจ ให้อภัยเพื่อนมากขึ้น

3.2 ผลจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ สุนทรียสนทนา ส่งผลให้นักศึกษาเกิดทักษะการเคารพ และฟังอย่างลึกซึ้งทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น การเล่าเรื่องในชีวิตเชื่อมโยงสู่ประเด็นการเรียนรู้ทำให้เข้าใจง่าย นำสู่การปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับพระไพฑูริย์ญาณวิบูล (2553) ในการวิเคราะห์การฟังอย่างลึกซึ้งในพระพุทธ ศาสนาเถรวาท ซึ่งกล่าวถึง การฟังอย่างลึกซึ้งว่าเป็นการฟังทั้งเสียงภายในและเสียงภายนอก เพื่อหาความหมายร่วมกันและเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญญา จึงส่งผลให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4. การประเมินหลักสูตร ในด้านปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิตของหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้สอนมี

ความรู้ในเนื้อหาและสามารถใช้กระบวนการสุนทรียสนทนาในการสอนและถ่ายทอดดีมาก แสดงให้เห็นว่าความสามารถของผู้สอนมีผลต่อการจัดการเรียนรู้และทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรของสุพัตรา พรหมพิชัย (2554) พบว่าความสามารถผู้สอนส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

1. การนำหลักสูตรไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยก่อนเพื่อให้วงสนทริยสนทนาเปิด และผู้สอนควรได้รับการฝึกทักษะสุนทรียสนทนามาก่อนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงความคงทนของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2550). *การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย*. วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จุมพล พลภูภัทรชีวิน. (2551). *จิตตปัญญาศึกษา: รุ่งอรุณแห่งจิตสำนึกใหม่ทางการศึกษา*. ในรวมบทความการประชุมวิชาการจิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์. ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤมล อนกวิทย์. (2552). *หลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- นวลศิริ เป่าโรหิตย์ และเมธินันท์ ภิญญชน. (2552). *คู่มือให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้อื่น*. กรุงเทพฯ: บิมีเดีย
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิสร จันทรสข. (2552). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา*. นครปฐม: เอสพีเอ็นการพิมพ์.
- มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร. (2552). *สุนทรียสนทนา*. สมุทรปราการ: จงเจริญเทพารักษ์การพิมพ์.
- พระไพฑูรย์ ญาณวิบูล. (2553). *ศึกษาวิเคราะห์การฟังอย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เยาวดี สุวรรณนาคะ. (2552). *รายงานวิจัยการพัฒนาการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาศึกษา : กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาพยาบาล*. สุรินทร์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุรินทร์
- สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร และเทียมจันทร์ พานิชย์ฉลิไชย. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา*. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 4(10), 13 -24.
- ละเอียด แจ่มจันทร์ และคณะ. (2549). *สาระทบทวนการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัทจุดทองจำกัด.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิปนันท์ เกตุทัต. (2543). *“ความผิดพลาดการศึกษาไทยเพราะหลงเน้นองค์ความรู้” ในการศึกษาไทยสถานการณ์โลก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดีแอลเอส.
- สุพัตรา พรหมพิชัย. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาปฏิบัติการวิจัยการตลาดเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะวิจัยการตลาด สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- อรพรรณ ลือบุญวัชชัย. (2545). *การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Beck, L.A. et al. (2001). *Mental Health Psychiatric Nursing. A Holistic Life – Cycle approach*. Toronto: The V. Mosby Comp.
- David Bohm. (1996). *On Dialogue*. London: Routledge.
- James L. Levenson. (2005). *Textbook of psychosomatic medicine*. Virginia: American psychiatric publishing, Inc.
- Saylor, J. Galen & Alexander, William M. (1981). *Planining Curriculum for Schools*. New York: Holt – Rinehart and Winston.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development, Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace.
- Tyler, Ralph W. (1969). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.
- William Isaacs. (1999). *Dialogue : The Art of Thinking Together*. New York: Broadway Books.